

Summaria Europensia 2/2006

Summaria Europensia 2006. aasta teine number on pühendatud Euroopa Liidu naabruspoliitikale. Aastast 2003 pärinev Euroopa Liidu naabruspoliitika on ELi uus ja nii mõneski mõttes innovaatiline poliitika. Nimetatud suund tugineb osaliselt senise ELi laienemise poliitikale, teisalt ka praegustele ELi välissuhete instrumentidele, nagu ühine kaubanduspoliitika ja ühine välis- ja julgeolekupoliitika.

Koostanud: Maria Palts, ettepanekuid võib esitada: maria.palts@nlib.ee

Sisukord

Euroopa Liidu naabruspoliitika.....	2
Refereeritud artiklid.....	2
Raamatud.....	5
Artiklid.....	6
Internetiallikad.....	7
Dokumendid.....	8

Euroopa Liidu naabruspoliitika

Euroopa Liidu naabruspoliitika eesmärgiks on luua üha kasvava heaolu, stabiilsuse ja turvalisuse piirkond riikides, millel on Euroopa Liiduga ühine maa- või merepiir, seda nii nende naaberriikide kui ELi enda huvides. See 2003. aastal käivitatud poliitika võimaldab partnerriikidel sõlmida ELiga tihedamaid poliitilisi sidemeid, lõimuda ELiga majanduslikult ja viia ellu reforme, mis toetavad majanduslikku ja sotsiaalset arengut. Selle poliitika raames nõustuvad partnerid omalt poolt võtma konkreetseid kohustusi eeskätt õigusriigi, demokraatia ja inimõiguste austamise põhimõtete ning koostöö osas välispoliitika põhiülesannete, näiteks terrorismivastase võitluse valdkonnas. Elluviimise järgus on kuus 2004. aastal valminud tegevuskava – Iisraeli, Jordaania, Moldova, Palestiina omavalitsuse, Tuneesia ja Ukrainaga, ning läbirääkimised käivad veel viie riigiga – Armeenia, Aserbaidžani, Egiptuse, Gruusia ja Liibanoniga. Kuigi see poliitika on alles algusjärgus, on juba kaks aastat pärast selle käivitamist näha reaalseid edusamme – näiteks Ukraina puhul turumajanduse sisseseadmise, viisasüsteemi lihtsustamise ja energeetika küsimustes; abi osutamises Ukraina-Moldova piiril, demokraatia, inimõiguste austamise ja halduse alases dialoogis Vahemere piirkonna naaberriikidega.

Allikas: EL portaal

Refereeritud artiklid

EUROOPA LIIDU NAABRUSPOLIITIKA

Gavin, Brigid. Trade and investment in the wider Europe : EU neighbourhood policy for enhanced regional integration.

Journal of World Investment. Vol. 4 (2003), no. 5, p. 893-908.

Artiklis analüüsitakse Euroopa Liidu (EL) uue naabruspoliitika põhimõtteid. ELi laienemisega muutuvad ka Euroopa majanduslikud ja poliitilised piirid. ELi eesmärk on suurendada regionaalset integratsiooni uute naabritega, mis hõlmavad Vahemere lõunaranniku maid (Alžeeria, Egiptus, Iisrael, Jordaania, Liibanon, Maroko, Palestiina omavalitsus, Süüria ja Tuneesia) ning läänepoolseid riike (Venemaa, Ukraina, Moldova ja Valgevene). EL ei kavatse jätkata laienemist lähema aja jooksul, selle asemel on Euroopa Komisjonil plaanis uus naabruspoliitika, et laienemisest oleks kasu ka naaberriikidele, ilma et neile liikmelisuse perspektiivi pakutaks. Selle laienemisjärgse eesmärgi saavutamiseks on ELil kahesuunaline strateegia: töötada koos kõigi naaberriikidega välja laiuluslik horisontaalne majanduslike, poliitiliste ja institutsionaalsete reformide programm ja samal ajal luua vertikaalne kahepoolsete kaubanduskokkulepete raamistik iga riigiga.

Esmalt vaadeldakse artiklis, mis olid ELi eduka laienemise põhielemendid ja millisest neist võiks olla kasu ELi koostööle lähiriikidega. Seejärel käsitletakse seniseid majandussuhteid ELi ja eespool mainitud riikide vahel. Praegu juhindub EL nende riikidega kaubandusalast koostööd tehes kahte tüüpi lepingutest: Vahemere lõunaranniku maade puhul assotsiatsioonilepingutest ja nelja endise NSVLi vabariigi puhul partnerlus- ja koostöölepingutest.

Autor iseloomustab artiklis kahe piirkonna riikide majanduskeskkondi, väliskaubandussuhteid ja ELi motive kaubanduse liberaliseerimiseks ning majanduslike ja seadusandlike reformide toetamiseks.

Uue naabruspoliitika eesmärk on Paneuro-Vahemere ühisturu loomine. Selle loomise aluseks on uus "superregionalismi" kontseptsioon, mis põhineb vertikaalse inter- ja horisontaalse intraregionaalse integratsiooni samaaegsel toimumisel. Kaupade, isikute, teenuste ja kapitali vaba liikumine, mis iseloomustavad Euroopa siseturgu, laieneksid lähima kümne aasta jooksul ka naaberriikidele. EL on valmis ka oluliselt suurendama finantsabi neile riikidele poliitiliste ja majanduslike reformide toimumise korral ning nende turgude regionaliseerimisel.

Kokkuvõtteks tõdeb artikli autor, et Euroopa Liit on püstitanud kaugeleulatuvad eesmärgid: ühendada Euroopa ida- ja lõunaturud ning luua suure potentsiaalse ostujõuga uus turg (täiendavalt 385 miljonit elanikku). Uue naabruspoliitika elluviimine sõltub mitmest tegurist, sh ELi praeguse eelarvepraktika reformimisest, mis oleks vajalik, et kindlustada nii uute liikmesriikide kui ka naaberriikide rahalist toetamist. ELi uue naabruspoliitika elluviimise edukus sõltub suurel määral ka ELi institutsioonide reformimise tulemustest.

Refereerinud Hela Ojasaar

EUROOPA LIIDU NAABRUSPOLIITIKA

Aliboni, Roberto. The geopolitical implications of the European Neighbourhood Policy. European Foreign Affairs Review Vol 10 (2005) Issue 1, p. 1-16.

Euroopa Liidu naabruspoliitika (ENP) on osa Euroopa ühenduse välispoliitikast, mille eesmärgiks on tugevdada julgeolekut Euroopa Liidu laienemisel tekkinud uute naaberriikide suhtes. Poliitika aluspõhimõtted on kirjas Euroopa julgeoleku strateegias.

Artiklis keskendutakse küsimusele, millised on ENP elluviimise oodatud globaalsed ja regionaalsed geopoliitilised tagajärjed.

17. juunil 2004 Euroopa Liidu Nõukogu poolt vastu võetud otsuse kohaselt puudutab ENP järgmisi naaberriike: Valgevenet, Moldovat, Ukrainat, Armeeniat, Aserbaidžani, Gruusiat, Alžeeriat, Egiptust, Iisraeli, Jordaaniat, Liibüat, Marokot, Palestiinat, Süüriat ja Tuneesiat. Nõukogu lõplik otsus aktsepteerib ka Vene Föderatsiooni soovi mitte kuuluda Euroopa Liidu naabruspoliitika tsooni. Venemaa suhted Euroopa Ühendusega baseeruvad kahepoolsetel koostöökokkulepetel.

ENP elluviimine toob kaasa kolm geopoliitilist seost:

1. Euroopa Ühenduse (EÜ) sekkumise regionaalsetesse ja kohalikesse kriisidesse;
2. EÜ sekkumise võimaliku ulatuse;
3. tagab naaberriikide piiride stabiilsuse.

ENP eesmärgiks on eelkõige majandusintegratsiooni ja valitsustevahelise koostöö suurendamine julgeoleku valdkonnas.

Artikli autor vaatleb ENP täideviimist geopoliitiliste stsenaariumide kaupa. Eraldi tuuakse ära Iisraeli-Araabiamaade, Liibüad – Euroopa Vahemeremaade poliitika (EVP) ja Armeenia – Aserbaidžani suhted. Liibüat ei soovita näha ENP osana, kuna see vähendaks naabruspoliitika usaldusväärstust EVP-sse kuuluvate maade silmis. ENP ülesandeks on ära hoida konflikte, mis puudutavad Iisraeli, Süüriat, Liibüat, Palestiinat ja Iisraeli-Araabiamaade suhteid.

Teine stsenaarium puudutab Euroopa Liidu ja Vene Föderatsiooni vahelisi suhteid. Kolmas stsenaarium uurib ENP võimalusi Vahemere maades ja Kesk-Ida riikides.

Vahemere äärsed araabia maad, millised on hõlmatud EVP-sse, aktsepteerivad ENP-d, kuna see muudab EVP paindlikumaks ja aitab normaliseerida Araabiamaa-de-Iisraeli suhteid.

Neljas stsenaarium keskendub Türgile ja selle riigi võimalikule ühinemisele EL-ga. Türgi liitumisläbirääkimised Euroopa Liiduga algasid 3. oktoobril 2005. Kui Türgist saaks EL-i liige, siis EL-i uuteks naaberriikideks oleksid Iraan ja Iraak, mis võiks tuua kaasa geopoliitilisi muutusi uute konfliktide näol. Viies stsenaarium analüüsib USA suhtumist ENP-sse.

Kokkuvõttes arvab artikli autor, et ENP õnnestumiseks on vaja Euroopa Ühendusel tugevadada nii ühist välis- ja julgeolekupoliitikat kui ka Euroopa julgeoleku- ning kaitsepoliitikat.

Refereerinud Maria Palts

EUROOPA LIIDU JA VENEMAA VAHELISED SUHTED

Barysch, Katinka. EU-Russia relations: the EU perspective.

Perspectives on EU-Russia relations / ed. by Debra Johnson and Paul Robinson. London, 2005, p. 21-34.

Artikkel annab ülevaate Euroopa Liidu (EL) ja Venemaa vahelistest suhetest ning nende võimalikest tulevikuväljavaadetest. Artikli autor analüüsib ELi ja Venemaa kaubandussuhteid, energiadialoogi arengut, koostööd julgeoleku ja keskkonna vallas ning ELi liikmesriikide rolli neis suhetes.

Analüüsides ELi ja Venemaa kaubandussuhteid ning energiadialoogi, tõdeb autor, et mõlemal on vastastikuseid huve, eriti energiasektoris. Kuid nõudmised, mida teineteisele esitatakse, on kõrged. Seetõttu on ELi ja Venemaa vahelised suhted kujunenud komplitseerituks ja vastuoluliseks.

Artiklis esitatakse suhteid iseloomustavaid kõnekaid fakte: EL on Venemaa kõige olulisem kaubanduspartner, üle kolmandiku Venemaa väliskaubandusest on seotud ELi riikidega. ELi ettevõtted on suurimad välisinvestorid Venemaal. Kaks kolmandikku Venemaa nafta- ja gaasiekspordist läheb ELi. EL saab 15-20% tarbitavast elektrienergiast Venemaalt. Nii EL kui ka Venemaa on huvitatud oma lähinaabrite - Valgevene ja Ukraina - stabiilsest arengust ning rahust Balkanil ja Kaukaasias. Nii EL kui ka Venemaa on seadnud eesmärgiks võidelda rahvusvahelise terrorismiga. Kuid ülaltoodud faktidest hoolimata eelistaksid venelased rahvusvahelise partnerina siiski USA-d ELile, kuna Euroopat peetakse liiga killustatuks ja nõrgaks.

Venemaa ja ELi kaubandussuhteid analüüsides iseloomustab artikli autor neid asümmeetrilisena. Peamine, mida Venemaa ELi ekspordib, on nn energiatooted - nafta, gaas jm toormaterjal. Tööstustoodangu osatähtsus ekspordis on aga väga väike. Venemaa süüdistab oma eksporditoodangu ühekülgsuses ELi proteksionistlikku kaubanduspoliitikat, mis ei võimalda kaubavahetust mitmekesistada. EL väidab omakorda, et Venemaa on mõnele ELi toodetele seadnud kõrged barjäärid, samas kui EL rakendab osale Venemaa kaupadele (hoolimata sellest, et riik ei ole veel WTO liige) üldist soodustuste süsteemi. Venemaa ja ELi vahelistesse suhetesse lisavad pingeid ka pikaleveninud WTO läbirääkimised, kus Venemaalt nõutakse majandusreformide tõhustamist ning eelkõige energiaturu liberaliseerimist.

Kokkuvõttes tõdeb artikli autor, et kui ELil on tõsine soov oma suhteid Venemaaga edaspidi tõhusamaks muuta, peavad teatud liikmesriigid (Suurbritannia, Saksamaa, Itaalia, Prantsusmaa) lõpetama vaid oma huvidest lähtuvate kahepoolsete kokkulepete tegemise Venemaaga. EL (Euroopa Komisjon) peab Venemaaga peetavatel läbirääkimistel suutma kõnelda vaid ühel häälel ja ELi kui terviku huvisid silmas pidades. Autori arvates aitaks siin probleemi lahendada ELi põhiseaduse jõustumine, mis loob ELi välisministri ning Euroopa Ülemkogu eesistuja ametikoha, kes hakkaksid liitu esindama välissuhete küsimustes ning ühises välis- ja julgeolekupoliitikas.

Refereerinud Merle Tõniste

Raamatud

- Arikan, Harun. Turkey and the EU : an awkward candidate for EU membership? Aldershot, Hants, England ; Burlington, VT : Ashgate, c2003. EL : välissuhted
- Deeper integration and trade in services in the Euro-Mediterranean region : southern dimensions of the European Neighborhood Policy / Daniel Müller-Jentsch. Washington, DC : World Bank [etc.], 2005.
- European Union and its new neighborhood : volume of papers. Vilnius : Mykolas Romeris University, 2005. EL : välissuhted
- European Union foreign and security policy : towards a neighbourhood strategy / edited by Roland Dannreuther. London ; New York : Routledge, 2005. EL : ÜVJP
- Frontiers and horizons of the EU - the new neighbours Ukraine, Belarus und Moldova : 129th Bergedorf Round Table, October 15th - 17th, 2004, Lviv. [129th Bergedorf protocol] / Bergedorfer Gesprächskreis ; [editors: Julia Steets ...[et al.]] [Hamburg : Edition Körber-Stiftung], 2005.
- Gromadzki, Grzegorz. Active and cohesive : tomorrow's EU policy towards Belarus. Warsaw : Stefan Batory Foundation ; Prague : Association for International Affairs, 2006. EL : välissuhted
- Perspectives on EU-Russia relations / edited by Debra Johnson and Paul Robinson. London ; New York : Routledge, 2005. EL : välissuhted
- Pinder, John. The EU and Russia : the promise of partnership / by John Pinder & Yuri Shishkov. London : Federal Trust ; Kogan Page, 2002. EL : välissuhted
- Russia and the European Union : prospects for a new relationship / edited by Oksana Antonenko and Kathryn Pinnick. London ; New York : Routledge ; [London] : IISS, 2005. EL : välissuhted

- The EU & Moldova : on a fault-line of Europe / edited by Ann Lewis. London : Federal Trust, c2004. EL : välissuhted
- The EU & Turkey : a glittering prize or a millstone? / edited by Michael Lake. London : Federal Trust for Education and Research, 2005. EL : välissuhted
- The European Union and East Asia : inter-regional linkages in a changing global system / edited by P. W. Preston and Julie Gilson. Cheltenham (UK) ; Northampton (MA) : Edward Elgar, 2001. EL : välissuhted
- The European Union, Turkey and Islam / WRR, Scientific Council for Government Policy. Amsterdam : Amsterdam University Press, 2004. EL : välissuhted
- Turkey and Central and Eastern European countries in transition : towards membership of the EU / edited by S. Togan and V. N. Balasubramanyam. Basingstoke ; New York : Palgrave, 2001. EL : välissuhted
- Turkey and the European Community / edited by Ahmet Evin; Geoffrey Denton. Opladen: Leske u. Budrich, 1990. EL : välissuhted
- Ukraine on the road to Europe / Lutz Hoffmann, Felicitas Möllers, editors. Heidelberg ; New York : Physica-Verlag, c2001. EL : välissuhted

Artiklid

- Aliboni, Roberto. The geopolitical implications of the European Neighbourhood Policy. European Foreign Affairs Review Vol. 10 (2005/Spring) Issue 1, lk. 1-16.
- Aydin, Mustafa. Europe's new region: The Black Sea in the wider Europe neighbourhood. Journal of Southeast European & Black Sea Studies Vol. 5 (2005/May) Issue 2, lk. 257-283.
- Conflict resolution in the South Caucasus: the EU's role. Europe Report (2006/20. March), nr.173.
- Dannreuther, Roland. Developing the alternative to enlargement: The European Neighbourhood Policy. European Foreign Affairs Review, Vol.11, (2006/Summer), nr.2, lk.183-201.
- Del Sarto, Raffaella A. from EMP to ENP: What's at stake with the European Neighbourhood Policy towards the Southern Mediterranean? European Foreign Affairs Review Vol. 10 (2005/Spring) Issue 1, lk. 39-77.
- Emerson, Michael. Kas Euroopa naabuspoliitika on tõesti olemas? / tõlk. Marek Laane // X avatud ühiskonna foorum "Kus lõpeb Euroopa?" : Tallinn, 10. juuni 2005. Tallinn, 2006, lk. 47-53.
- Ferrero-Waldner, Benita. The European Neighbourhood Policy: The EU's newest foreign policy instrument. European Foreign Affairs Review, Vol.11, (2006/Summer) nr. 2, lk. 139-142 (editorial).

- Gould, Tim. The European Economic Area: a model for the EU's Neighbourhood Policy? Perspectives on European Politics & Society, Vol. 5 (2004/Aug.) Issue 2, lk. 171-202.
- Johansson-Nogués, Elisabeth. A 'ring of friends'? The implications of the European Neighbourhood Policy for the Mediterranean. Mediterranean Politics Vol. 9 (2004/Summer) Issue 2, lk. 240-247.
- Landaburu, Eneko. From neighbourhood to integration policy: are there concrete alternatives to enlargement? CEPS Policy Brief (2006/March), nr 95.
- Lobjakas, Ahto. Euroopa Komisjon asus ellu rakendama naabruspoliitikat // Eesti Päevaleht, 2004, 10. dets., lk. 11.
- Lobjakas, Ahto. Euroopa Liidu naabruspoliitika võtab käsile Transnistria probleemi // Eesti Päevaleht, 2005, 12. okt., lk. 14.
- Peel, Quentin. Ukraine and Belarus show limits of EU influence // Financial Times, 2006, 28. märts.
- Ribulis, Aili. Uus Ukraina: ELi kandidaat või taas Venemaa lähivälismaa? // Sirp : Diplomaatia, 2005, 2. sept., lk. 12-13.
- Shumylo, Olga. Ukraine and the European Neighbourhood Policy: ensuring the free movement of goods and services. CEPS Working Document (2006/March) nr. 240.
- Smith, Karene. The outsiders: the European neighbourhood policy. International Affairs vol. 81 (2005/July), Issue 4, lk. 757-773.
- Solana, Javier. Ühine arusaam Euroopa Liidu ühisest naabrusest // Postimees, 2006, 5. mai, lk. 19.
- Timmins, Graham. Coping with the new neighbours: the evolution of European Union Policy towards Russia. Perspectives on European Politics & Society Vol. 5 (2004/Aug) Issue 2, lk. 357-374.
- Tüür, Karmo. Idadimensioon - naabrite stabiilsus ELi huvides // Pärnu Postimees, 2004, 11. aug., lk. 7.

Internetiallikad

Ribulis, Aili. Kuhu lähed naabruskond? Välisministeeriumi poliitika planeerimise osakond: http://web-static.vm.ee/static/failid/051/Aili_Ribulis.pdf

European Neighbourhood Policy
http://ec.europa.eu/comm/world/enp/index_en.htm

The European Neighbourhood Policy: Legal and Institutional Issues
http://iis-db.stanford.edu/pubs/20738/Cremona-ENP_and_the_Rule_of_Law.pdf

Dokumendid

Euroopa Naabruspoliitikaga seotud dokumendid:

http://ec.europa.eu/world/enp/documents_en.htm

Euroopa Naabruspoliitika strateegia:

http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/strategy/strategy_paper_en.pdf

Avaram Euroopa – naabruskond:

http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/com03_104_en.pdf

Euroopa Naabruspoliitika tegevuskava:

http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/action_plans/communication_commission_enp_action_plans.pdf